

УДК 330.342

Прокопов О.А.

Національний технічний університет України "КПІ"

УКРАЇНСЬКА ІНФОРМАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті проаналізовано сучасний стан української інформаційної інфраструктури, виділено основні проблеми, а також запропоновано шляхи удосконалення існуючої інформаційної політики в Україні. Розглянуто базові пріоритети Національної програми інформатизації України (НПІ). Виділено основні напрями розвитку та регулювання інформаційної сфери розвинутих країн.

The article stress on the analysis of Ukrainian information infrastructure, characterise the main features of information government policy. Also shortly and comprehensively clears up the content of this policy and the ways of its improvement. Briefly review the main priorities of the National Informatization Program (NIP).

Ключові слова: інформаційна трансформація, Національна програма інформатизації (НПІ), інформаційне суспільство.

Вступ. У сучасних стратегіях розвитку багатьох країн основною метою проголошується перехід до інформаційного суспільства. В умовах стрімкого розвитку суспільних відносин, які ґрунтуються на широкому використанні інформації та інформаційних процесів, Україна не може стояти осторонь, і тому має здійснити свою власну "українську" інформаційну трансформацію.

Теоретичні та методологічні аспекти розвитку інформатизаційних процесів та їх вплив на суспільно-економічний розвиток висвітлено вченими К. Беляковим, О. Білорусом, О. Олійником С. Кудрявцевим, Ю. Пахомовим. Актуальні проблеми національної інформаційної трансформації розглянуто в публікаціях вчених О. Баранова, Ю. Макогона, Й. Мастяниці, В. Андрійчука.

Постановка завдання. Завданням дослідження є аналіз процесів інформатизації, пошук шляхів оптимізації процесу інформаційної трансформації та обґрунтування необхідності заходів задля його прискорення в Україні.

Результати дослідження. Місце та роль інформації на сучасному етапі розвитку глобальних економічних відносин складно переоцінити. Завдяки сучасному рівню телекомунікацій інформація відіграє роль провідного ресурсу та головного фактора економічного розвитку. Вона формує конкурентні переваги як для окремих підприємств, так і для кожної держави в цілому. Роль інформаційного фактора зростає з розвитком спеціалізації та кооперації і формуванням інтеграційних зв'язків між країнами. Нині у світі відбувається якісна трансформація економічних відносин, в основі якої – перенос акцентів з матеріального виробництва на інформаційне. Для цього етапу розвитку суспільства властиві високий рівень розвитку науки й інформаційних технологій, збільшення кількості персональних комп'ютерів і витрат на програмне забезпечення тощо. За даними ЮНЕСКО більше половини зайнятого населення в розвинутих країнах беруть участь у виробництві або розповсюдженні інформації. Сформовані технічні та аналітичні можливості збору, передачі й обробки інформації створили передумови для формування нового типу суспільства, де провідне місце належить інформації та знанням. Цей етап суспільно-історичного розвитку отримав у сучасній літературі назву постіндустріального, або інформаційного, суспільства [1]. Інформаційне суспільство – це суспільство, в якому виробництво та споживання інформації є найважливішим видом діяльності, а інформація визнається найзначимішим ресурсом.

У провідних країнах світу перехід до інформаційного суспільства відбувся ще в 60-их рр. ХХ ст. Зовнішніми факторами цього переходу були: швидке зростання наукової літератури, складність її тематичного відбору, зумовлена обмеженістю пошукових засобів, процеси спеціалізації та інтеграції в науці. Подальше розширення інформаційної сфери відбулося в 70-х рр. Наукова інформація почала відігравати провідну роль в управлінні народним господарством, прийнятті політичних рішень, глобальному моделюванні суспільного розвитку. В 80-х рр. постають питання розробки методів і засобів, збору, переробки, збереження, пошуку та розповсюдження інформації, а також особливостей її використання різними споживачами. І.І. Радіонов говорить про те, що саме у 80-х рр. всі промислово розвинуті країни висунули свої програми переходу до інформаційного суспільства [4, с. 45]. Серед базових напрямів регулювання інформаційної сфери суспільства розвинуті країни виділяють такі:

- боротьбу з монополізмом і зростанням конкуренції в галузі інформації;
- забезпечення свободи слова та доступності до інформаційних ресурсів усього населення;
- захист інтелектуальної власності, боротьбу з інформаційним піратством;
- боротьбу з комп'ютерними злочинами;

- контроль за використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій;
- цензуру в глобальних інформаційних мережах;
- інформаційну підтримку (забезпечення) підприємств державного та приватного секторів.

Шлях України до інформаційного суспільства визначається, як і в інших державах, сучасними політичними, соціально-економічними та культурними особливостями життя країни. Інформаційна трансформація не може відбутися без інформатизації. Під інформатизацією у широкому аспекті розуміють процес широкомасштабного використання інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах життя суспільства з метою підвищення ефективності використання інформації та знань для управління, задоволення інформаційних потреб громадян, організацій і держави в цілому, а також створення передумов переходу країни до інформаційного суспільства. Нині відбувається якісне переосмислення суті нинішньої інформаційної трансформації в її взаємодії з економікою та суспільством. Існуюча в Україні інформаційна інфраструктура не є досконалою, тому без забезпечення її належного рівня, країна не спроможна розвивати власні економіку, науку та промисловість. Йдеться про систему створення й зберігання інформації, інформаційних продуктів і інформаційних ресурсів, орієнтованих на користувачів у різних сферах, про систему поширення інформаційних продуктів (видавництва, телекомунікації, пошта тощо).

Крім цього, інформаційне суспільство не може бути побудоване лише з державних інституцій. Велике значення для широкого впровадження та використання інформаційних технологій в усіх сферах має діяльність представників науки, бізнесу та ін. Тому національна інформаційна політика повинна визначатись як стратегія та завдання держави, суспільства й громадян в інформаційній сфері.

Видатний український економіст О.А. Баранов виділяє такі особливості переходу України до інформаційного суспільства [2]:

- відставання в розвитку інформаційної інфраструктури країни, враховуючи недостатнє забезпечення засобами зв'язку та телекомунікаціями, а також нерівномірність їх розвитку по регіонах.
- слабкий розвиток законодавчого забезпечення процесів інформатизації: найбільш важливі закони ще не прийняті, а ті, що прийняті, не виконуються; низька інформаційно-правова культура суспільства на всіх рівнях.
- недостатня увага державних структур до процесу інформатизації.
- слабка фінансова підтримка наукових досліджень у галузі інформатики, а також недостатнє інформаційне забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності.

Крім цього, має бути визначена чітка інформаційна політика, під якою в широкому сенсі розуміють регуляторну роль держави, спрямовану на розвиток інформаційної сфери, що зачіпає не тільки телекомунікації, інформаційні системи та засоби масової інформації, а й всю діяльність, пов'язану зі створенням, збереженням, обробкою, демонстрацією та передачею інформації. Всі ці ідеї знайшли відображення в Національній програмі інформатизації України (НПІ) [3]. Необхідність концентрації надзвичайно великих фінансових ресурсів і концентрування зусиль не дали можливості програмі стати дієвою. В 1995 р. створено Національне агентство з питань інформатизації при Президенті України, на яке було покладено завдання розв'язання загальнодержавних проблем, пов'язаних із інформаційною трансформацією.

У Програмі було визначено ряд пріоритетів. По-перше, це створення сприятливого клімату для розвитку інформаційної інфраструктури держави, для стимулювання інформатизації всіх сфер діяльності за рахунок формування системи нормативно-правових і нормативно-технічних документів, а також зміни директивного управління м'яким регулюванням за допомогою сертифікації, на основі світових стандартів. По-друге, створення сучасної телекомунікаційної системи шляхом збільшення її пропускної здатності. По-третє, формування системи власних національних інформаційних ресурсів. По-четверте, створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи державних органів, яка базується на використанні комп'ютерних засобів і сучасних методів обробки інформації, що дозволить підвищити керованість усіма сферами по всіх регіонах країни.

Для інформаційної трансформації в сучасну ринкову модель для України необхідними є:

- розвиток збалансованої національної інфраструктури;
- створення економічних і правових умов, що сприятимуть недержавному фінансуванню інформаційної інфраструктури;
- залучення до організації та управління інформаційною інфраструктурою недержавних органів, поділ з ними відповідальності за функціонування та розвиток інформаційної інфраструктури;
- забезпечення рівноправного доступу бюджетних засобів для всіх учасників незалежно від форм власності при створенні інформаційної інфраструктури.

Висновки. Наукова новизна дослідження полягає у розробці заходів щодо вдосконалення механізму державного регулювання національної інноваційної системи, які передбачають: 1) оновлення Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України; 2) внесення змін до чинного законодавства України щодо стимулювання інноваційної винахідницької та патентно-ліцензійної діяльності; 3) здійснення постійного моніторингу існуючих нормативних актів, а також тих, що готуються до прийняття,

на предмет їх впливу на інноваційну діяльність; 4) ключове місце в бюджетному стимулюванні регіональних інноваційних процесів має посідати розробка “бюджету розвитку” як програми концентрації та витрачання інвестиційних ресурсів із централізованих і децентралізованих джерел; 5) інтеграцію науково-технічної й освітньої діяльності, розвиток системи підготовки кваліфікованих наукових кадрів, залучення молоді в сферу науки; 6) організацію моніторингу складу та структури інноваційного потенціалу регіонів, виконання наукоємних програм і проектів із застосуванням сучасних індикаторів інноваційної активності, розвиток системи науково-технічної та патентно-ліцензійної інформації з використанням можливостей комп’ютерних технологій та мережі Інтернет по будь-якій області України; 7) створення єдиного інформаційно-технологічного комплексу на базі регіональних центрів моніторингу ринків інтелектуальної продукції та ресурсів регіону.

Література:

1. Винарик Л.С. Вхідження України до інформаційного суспільства : зб. наук. праць / Л.С. Винарик. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2006. – Вип. 30. – С. 56–63.
2. Закон України “Про Національну програму інформатизації”, прийнятий 4 лютого 1998 року N 74/98-ВР [Електронний ресурс]. – URL: <http://delo.ua>.
3. Додонов О.Г. Інформаційна політика в Україні: стратегія розвитку / О.Г. Додонов // Інформація, аналіз, прогноз – стратегічні важелі ефективного державного управління : Мат. Всеукр. наук.-практ. конф. – К.: УкрІНТЕІ, 2007. – С. 24–29.
4. Радионов И.И. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы / И.И. Радионов. – М. : СИНГЕТ, 2005. – 332 с.
5. Еріксон Т. Тиранія моменту: швидкий і повільний час в інформаційну добу / Т. Еріксон. – Л.: Кальварія, 2004. – 196 с.